

Sygn. akt V CSK 312/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 marca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogumiła Ustjanicz (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

Protokolant Ewa Zawisza

w sprawie z powództwa F. S.A. w K.

przeciwko małoletniemu M.L., reprezentowanemu przez przedstawiciela
ustawowego matkę A.L.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 20 lutego 2018 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego w K.

z dnia 14 października 2016 r., sygn. akt I ACa .../16,

**1. oddala skargę kasacyjną i nie obciąża pozwanego kosztami
postępowania kasacyjnego;**

**2. przyznaje radcy prawnemu A.H. od Skarbu Państwa - Sądu
Apelacyjnego w K. kwotę 10.800,00 (dziesięć tysięcy osiemset) zł,
powiększoną o należny podatek od towarów i usług, tytułem
kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu z
urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 10 listopada 2015 r. uznał za bezskuteczne w stosunku do powódki F. Spółki Akcyjnej w K., jako wierzycielki z tytułu szkody wyrządzonej jej poprzednikowi prawnemu przestępstwem:

- umowę o częściowy podział majątku wspólnego zawartą w dniu 30 marca 2011 r. między małżonkami P.L. i A.L., na podstawie której A.L. nabyła nieodpłatnie udział wynoszący 2/3 części w prawie użytkowania wieczystego gruntu i własności posadowionego na nim budynku, zapisanych w księdze wieczystej [...], prowadzonej przez Sąd Rejonowy w M.,

- umowę darowizny zawartą w dniu 30 marca 2011 r., na mocy której P.L. przeniósł nieodpłatnie na rzecz A.L. udział wynoszący 1/3 części w prawie użytkowania wieczystego opisanego wyżej gruntu i własności wzniesionego na nim budynku oraz

- umowę darowizny z dnia 10 maja 2011 r., na podstawie której A. L. przeniosła nieodpłatnie na rzecz pozwanego M.L. prawo użytkowania wieczystego gruntu i własności budynku, objętych księgą wieczystą [...].

Sąd Apelacyjny w K. wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną oddalił apelację pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego.

W sprawie ustalono, że Sąd Rejonowy w C. wyrokiem z dnia 15 grudnia 2003 r., uznając P.L. za winnego tego, że działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadził przedstawiciela „Z.” spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G. – poprzednika prawnego powódki do niekorzystnego rozporządzenia mieniem, powodującego stratę w wysokości 805477,56 zł, zobowiązał go na podstawie art. 46 § 1 k.k. - solidarnie z pozostałymi współsprawcami - do naprawienia szkody przez zapłatę wymienionej kwoty na rzecz pokrzywdzonego.

Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 23 kwietnia 2004 r. obniżył kwotę zobowiązania nałożonego na sprawców szkody do kwoty 884477,56 zł. Egzekucja wszczęta na żądanie wierzyciela, zgłoszona w dniu 9 grudnia 2010 r., na podstawie

tego wyroku, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, nie doprowadziła do uzyskania zaspokojenia. W dniach 30 marca 2011 r. oraz 10 maja 2011 r. dokonane zostały zaskarżone skargą pauliańską czynności, uniemożliwiające skierowanie egzekucji do nieruchomości będących przedmiotem tych czynności. Z treści sporządzonego przez P.L. – w wykonaniu postanowienia Sądu Rejonowego w S. z dnia 19 lutego 2014 r. - wykazu majątku wynika, że nie posiada on majątku, który mógłby być przedmiotem egzekucji.

Oceniając tak ustalony stan faktyczny, Sądy obu instancji uznały powództwo za usprawiedliwione w świetle art. 528 w związku z art. 527 § 1 i 2 oraz art. 531 § 2 k.c., wskazując że dłużnik P. L. działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, z uwagi zaś na to, że M.L. i jego matka A.L. uzyskali korzyść majątkową nieodpłatnie, okoliczność, czy wiedzieli oni lub mogli się o tym dowiedzieć, pozostaje bez znaczenia. Jednocześnie za bezzasadny uznały zarzut przedawnienia roszczenia chronionego skargą pauliańską, podniesiony przez pozwanego. Sąd Rejonowy wniosek ten wyprowadził z treści art. 442¹ § 2 k.c., zgodnie z którym roszczenie o naprawienie szkody wynikłej ze zbrodni lub występku przedawnia się z upływem lat dwudziestu od dnia popełnienia przestępstwa bez względu na to, kiedy poszkodowany dowiedział się o szkodzie i osobie obowiązanej do jej naprawienia; termin ten jeszcze nie upłynął.

Sąd Apelacyjny, dzieląc ocenę bezskuteczności zarzutu przedawnienia, stanął na stanowisku, że znajduje ona usprawiedliwienie w treści art. 103 § 2 k.k. Wskazał, że dziesięcioletni termin przedawnienia rozpoczyna bieg od dnia uprawomocnienia się wyroku sądu karnego orzekającego obowiązek naprawienia szkody, jednak termin ten nie biegnie (spoczywa) w czasie wykonywania tego środka karnego. Skoro w konkretnym stanie faktycznym o obowiązku naprawienia szkody orzeczono prawomocnie w dniu 23 kwietnia 2004 r., wniosek o wszczęcie egzekucji został złożony w dniu 15 grudnia 2010 r., a postępowanie egzekucyjne – w związku z wnioskiem o wyjawienie majątku - zostało zawieszone w dniu 27 listopada 2013 r., to nie można przyjąć, że upłynął termin przedawnienia.

W skardze kasacyjnej, opartej na podstawie określonej w art. 379³ § 1 pkt 1 k.p.c., pozwany zarzucił naruszenie art. 103 § 2 w związku z art. 103 § 1

i art. 46 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2015 r. przez błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że w czasie wykonywania obowiązku naprawienia szkody termin przedawnienia jego wykonania nie biegnie (spoczywa), gdyż biegnie on jedynie wtedy, gdy środek karny nie jest wykonywany, podczas gdy z powołanych przepisów wnioski takie nie wynikają.

Powołując się na ten zarzut, pozwany wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sadu Okręgowego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i wydanie orzeczenia co do istoty sprawy.

Powódka w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o jej oddalenie i zasądzenie na jej rzecz od pozwanego kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na etapie postępowania kasacyjnego przedmiotem sporu między stronami pozostała jedynie kwestia zaskarżalności wierzytelności mającej podlegać, zgodnie z żądaniem pozwu, ochronie pauliańskiej, a ściślej rzecz ujmując - trafności dokonanej przez Sąd Apelacyjny oceny bezzasadności zarzutu przedawnienia tej wierzytelności. Podnosząc zarzut zmierzający do podważenia tego stanowiska, skarżący wskazał na naruszenie konkretnych przepisów Kodeksu karnego w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2015 r., jako że sporna wierzytelność została stwierdzona prawomocnym wyrokiem sądu karnego, orzekającym wobec pozwanego w sprawie niniejszej - na podstawie art. 46 § 1 k.k. - środek karny w postaci obowiązku naprawienia szkody (art. 39 pkt 5 k.k.), a z dniem 1 lipca 2015 r. – w wyniku nowelizacji Kodeksu karnego dokonanej ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 396) - obowiązek ten utracił charakter środka karnego i został zaliczony do środków kompensacyjnych przewidzianych w dodanym Rozdziale Va. Tak sformułowany zarzut – stosownie do art. 398¹³ § 1 k.p.c. - wyznaczył zakres oceny zasadności skargi kasacyjnej. Wbrew przekonaniu skarżącego, zarzut ten nie zasługiwał na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny wyszedł z prawidłowego założenia, że termin przedawnienia wykonania środka karnego (obowiązku naprawienia szkody) podlega ocenie

przez pryzmat art. 103 k.k., stanowiącego *lex specialis* w stosunku do cywilnoprawnych regulacji dotyczących terminów przedawnienia egzekwowania roszczeń odszkodowawczych. Ustawodawca w artykule tym określił terminy przedawnienia wykonania kary (§ 1) i nakazał stosować je odpowiednio do środków karnych (§ 2); po nowelizacji – również do środków kompensacyjnych i przepadku). Wprawdzie nie wskazał wyraźnie, czy termin ten biegnie w czasie wykonywania kary (środka karnego), jednak w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd wyłączający taką możliwość (zob. uchwały: z dnia 18 lipca 1996 r. I KZP 11/96, OSNKW 1996, nr 9 - 10, poz. 53 i z dnia 25 marca 2003 r., I KZP 4/03, OSNKW 2003, nr 3 - 4, poz. 27 oraz postanowienie z dnia 18 września 2001 r., I KZP 20/01, nie publ.). W uzasadnieniu tego zapatrywania wskazano, że znajduje ono usprawiedliwienie w samym brzmieniu art. 103 § 1 k.k. (wcześniej art. 107 Kodeksu karnego z 1969 r.), gdyż użyty przez ustawodawcę zwrot „nie można wykonać kary” nie może być rozumiany inaczej, niż jako odnoszący się do sytuacji, w której kara nie jest wykonywana. Nie sposób zatem uznać, że w czasie, gdy kara jest wykonywana, biegnie termin przedawnienia. Przyjęcie tego zapatrywania prowadziłoby do absurdu wniosku, że np. kara dożywotniego pozbawienia wolności po upływie 30 lat nie mogłaby być wykonywana z powodu przedawnienia.

Sąd Apelacyjny, nawiązując do tego poglądu i przyjmując, że odnosi się on również do przedawnienia wykonania środka karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody, nie naruszył wskazanych przez skarżącego przepisów prawa materialnego. Trafnie przy tym podkreślił, że możliwość orzeczenia środka karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody ma ułatwić pokrzywdzonemu kompensatę uszczerbku doznanego w wyniku przestępstwa, a nie niweczyć lub utrudnić dochodzenie przysługujących mu roszczeń odszkodowawczych (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2015 r., V CSK 379/14, nie publ.). Zarzut błędnej wykładni art. 103 § 2 w związku z art. 103 § 1 i art. 46 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 lipca 2015 r. oparty na odmiennym – wadliwym założeniu – nie mógł wywrzeć zamierzonego skutku.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

kc

aj